

Sari Sarkomaa kok ym.

Kirjallinen kysymys lainauskorvauksen ja kirjallisuuden Celia-korvausten muuttamisesta teknologianeutraaleiksi

Eduskunnan puhemiehelle

Lainauskorvaus on tekijänoikeuskorvaus, jota maksetaan teosten kirjastolainaamisesta. Se on korvaus teosten ilmaisesta käyttämisestä ja siitä tekijälle aiheutuvasta tulonmenetyksestä. Lainauskorvaus on monelle kirjailijalle ja kääntäjälle tärkeä osa omaa toimeentuloa.

Suomessa lainauskorvausjärjestelmä syntyi myöhään muihin Euroopan maihin verrattuna. Tekijät ovat kuitenkin hyvin kiitollisia siitä, että lainauskorvaus nousi Suomessa vihdoinkin vuonna 2017 pohjoismaiselle tasolle ja korkeakoulukirjastot otettiin mukaan korvauksen piiriin.

Useammassa Euroopan maassa lainauskorvaus on ulotettu myös e-kirjoihin. Suomi voisi toimia tässä asiassa etupainotteisesti ja mahdollistaa korvaukset tekijöille myös e-kirjoista ensimmäisten EU-maiden joukossa. Tällä hetkellä tekijänoikeuslain nojalla lainauskorvausta maksetaan vain fyysisinä teoskappaleina lainattavista kirjoista. Osa kirjallisuuden tekijöistä, kuten tavallisesti kertakorvauksella julkaisuoikeudet kustantajalle luovuttavat kirjallisuuden kääntäjät, putoavat e-aineiston lainaamisen osalta täysin arvoketjun ulkopuolelle. Samaan aikaan e-kirjojen ja e-äänikirjojen lainamäärät lisääntyvät vuosittain merkittävästi ja Suomessa selvitetään kansallisen e-kirjaston perustamista. Kirjallisuuden tekijät toivovat lakimuutosta asiaan: lainauskorvausta tulisi saada myös e-aineistoista.

Valtion erikoiskirjasto Celia tuottaa lukemisesteisille äänikirjoja saavutettavassa muodossa. Kirjallisuuden tekijät saavat Celian lainoista nykyisin korvauksen vain, jos teos jää pysyvästi käyttäjän haltuun. Celian äänikirjoja käytetään kuitenkin enenevässä määrin suoratoistotekniikalla, eivätkä tekijät saa tuolloin käytöstä korvausta.

Myös tämä korvausoikeus tulisi muuttaa teknologianeutraaliksi. Sivistysvaliokunta esitti mietinnössään SiVM 7/2018 vp, että hallituksen tulee ryhtyä toimenpiteisiin lain muuttamiseksi teknologianeutraalimmaksi siten, että tekijöiden oikeudet kohtuullisen korvauksen saamiseen varmistetaan vastaamaan paremmin teosten käyttöä. Sivistysvaliokunta esitti, että hallituksen tulee arvioida lain vaikutuksia edunsaajien ja oikeudenhaltijoiden kannalta ja antaa siitä selvitys sivistysvaliokunnalle keväällä 2021.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Kirjallinen kysymys KK 918/2020 vp

Mihin toimiin hallitus ryhtyy lainauskorvauksen ja Celian äänikirjoista suoritettavien korvausten muuttamiseksi teknologianeutraaleiksi?

Helsingissä 3.12.2020

Sari Sarkomaa kok
Ritva Elomaa ps
Marko Kilpi kok
Outi Alanko-Kahiluoto vihr